

УДК 632.7:635.34/36(477.54)

С. Ю. Волкова, магістрант
М. С. Китаєнко, А. І. Кухначова, студенти⁷

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
ШКІДНИКИ КАПУСТЯНИХ АГРОЦЕНОЗІВ ННВЦ «ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ»
ХНАУ ІМ. В. В. ДОКУЧАЄВА

Капуста — цінна овочева культура, яка широко культивується в Харківській області. В останні роки сільгоспвиробники стали збільшувати площі вирощування цвітної, червоноголової та брюссельської капусти, рослини яких характеризуються цінним хімічним складом, є джерелом мінеральних елементів і вітамінів. Ці види капусти користуються великим попитом в Україні.

Для отримання високого врожаю якісної продукції капусти велике значення мають дослідження сучасного стану популяцій фітофагів та їх шкідливості в агроценозах конкретної агрокліматичної зони.

Мета досліджень — виявлення закономірностей динаміки чисельності фітофагів та їх шкідливості на посадках чотирьох видів капусти в умовах Харківської обл.

Дослідження проводилися у 2011–2013 рр. на посадках пізніх сортів білоголової, червоноголової, цвітної та брюссельської капусти в умовах ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Капусту вирощували при крапельному зрошуванні ґрунту з нормою витрат води на 1 га 150 м³.

Методика обліку шкідників у капустяних агроценозах загальноприйнята. На пізніх сортах білоголової, червоноголової, цвітної та брюссельської капусти переважали шкідники із рядів твердокрилі (Coleoptera) та лускокрилі (Lepidoptera). В роки проведення досліджень основну шкоду рослинам усіх видів капусти завдавали капустяна попелиця, капустяні блішки, гусениці капустяної молі, капустяного та ріпного біланів. У 2011–2013 рр. на посадках капусти домінували капустяні блішки. Серед них переважали жуки чорної блішки. Максимальна щільність блішок на ділянках білоголової капусти коливалася в межах 7,0–19,2 екз./рослину при заселенні 76–100 % рослин, цвітної — 4,6–14,7 екз./рослину при заселенні 66–98 % рослин, брюссельської — 5,7–15,2 екз./рослину при заселенні 74–97 % рослин, червоноголової — 4,6–17,3 екз./рослину при заселенні 79–100 % рослин. Найменші середня щільність капустяних блішок в агроценозах і заселеність ними рослин відмічена у 2013 р. Пік чисельності шкідника на рослинах усіх видів капусти виявлений в другій – третій декадах липня при середньодобовій температурі повітря 25,3–27,1°C, ГТК = 0,3–0,8. Установлено, що ступінь

⁷ Науковий керівник — Сіроус Л. Я., к. с.-г. н., доцент

пошкодження рослин пізніх сортів капусти жуками залежить від їх чисельності, фенологічного стану рослин і погодних умов.

Протягом останніх трьох років постійним компонентом капустяних агроценозів були гусениці капустяної молі. Вони заселяли рослини капусти із червня по жовтень. Їх середня щільність не перевищувала 1,3 екз./рослину, а заселеність рослин — 36 %. Істотної різниці у заселенні шкідником різних видів капусти нами не виявлено.

На ділянках білоголової, червоноголової, цвітної та брюссельської капусти щільність гусениць капустяного та ріпного біланів була невисокою. У 2011–2012 рр. середня щільність гусениць не перевищувала 1,0 екз./рослину при заселенні 8–12 % рослин. У 2013 р. на капустяних рослинах виявлені поодинокі гусениці біланів.

Щорічно на посадках чотирьох видів капусти траплялися гусениці капустяної совки. Їх чисельність у капустяних агроценозах була невисокою.

Із сисних шкідників на рослинах різних видів капусти домінувала капустяна попелиця. Крилаті особини капустяної попелиці починали заселяти пізні сорти капустяних рослин з третьої декади червня. Шкідник траплявся на посадках капусти до жовтня. В роки проведення досліджень заселеність рослин різних видів капусти попелицею становила 43–71 %. Капустяні рослини заселялися колоніями шкідника у слабкому та середньому ступенях. Неприятливим для розвитку попелиці був 2013 р.

Таким чином, протягом останніх трьох років значної шкоди рослинам білоголової, червоноголової, цвітної та брюссельської капусти завдавали капустяні блішки та попелиця. З 2012 р. виявлено тенденцію до зменшення чисельності цих шкідливих комах у капустяних агроценозах.

Інші види фітофагів траплялися на капустяних рослинах у невеликій кількості й господарського значення не мали.

УДК 635.63:632.938.1:582.288.2

**Н. Н. Гринько, доктор биол. наук
Адлерская опытная станция ВИР им. Н. И. Вавилова**

ДИФФЕРЕНЦІАЦІЯ ГЕНОТИПОВ ОГУРЦА ИЗ МИРОВОГО ГЕНОФОНДА ВИР ПО УРОВНЮ УСТОЙЧИВОСТИ К АСКОХИТОЗУ

Существенный ущерб продовольственным и семенным посадкам тепличного огурца причиняет аскохитоз, вызываемый грибом *Ascochyta cucumeris* Fautr. et Roum. Узкоспециализированный листостебельный патоген с *r*- типом отбора отличается значительной внутривидовой дифференциацией по уровню вирулентности. Прогрессирование формообразовательных процессов и накопление новых агрессивных патотипов в популяциях гриба обусловлено экологической концентрацией в защищенном грунте высокопродуктивных